

EMAREN HIZKUNTZ POLITIKA

ALAIN IRIART

Nahiz azken urte hauetan abertzale mugimendua eta Iparraldeko jendetzaren parte gero eta handiago bat euskararen ofizialtasunaren alde agertzen den, gure hizkuntza erakunde ofizial eta publiko gehienetatik baztertua gelditzen da. Halabainan, botere publikoek ez dute oraino onartu nahi berreuskalduntze-plangintza baten beharra.

Ondotik ikusiko dugu euskara zertan dagoen irakaskuntzan, komunikabideetan edo administrazioan eta zer balorazio egin dezakegun egoera honetaz.

IRAKASKUNTZAN

- *Ama eskolan.* Ikastoletan aurten 500 bat haur badira "D" ereduaren ikasten dutenak eta Hezkunde Nazionaleko gela elebidunetan beste hainbeste haur, "B" ereduaren beraz. Eskola pribatuetan, "B" ereduaren ere haur kopuru tikiago bat.

- *Lehen Mailan.* Ikastoletan 350 bat haurrek beren ikasketak segitzen dituzte euskaraz, erdararen sartze progresibo batekin. Gela elebidun publiko eta pribatuetan beste hainbeste haur nonbait han.

- *Bigarren mailan.* Ikastolek bakarrik segitzen dute euskarazko irakaskuntza batekin Xalbador Ikastegian, Kanbon (200). Hezkunde Nazionaleko gela elebidunetan ere euskarazko kurtsuak badira bainan anitz denbora gutiagor ekin (8 oren astean).

- *Unibertsitatean.* Jazetik goiti Euskarazko DEUG bat bada 60 bat ikaslerekin.

Irakaskuntzarekin bukatzeko ez dugu ahanzi behar *ibilkariak* ere badirela (eskolaz eskola dabiltzan irakasle batzuk). Horiak "A" ereduaren koka ditzakegu nahiz kasu hoberenean 3 oren astean baizik ez duten ematen gelaka eta bereziki barnekaldean (10 bat Hezkunde Nazionalekoak, gutiago eskola pribatuetan).

Iparraldean galtzeko arriskutan den euskararen aldeko zinezko politika bat beharrezkoa da. Berrikitzen bide berri batzuk ideki badira ere, gela elebidunen zabaltzearen ekin indar gehiago egin behar dugu gure hizkuntzaren salbatzeko. Ikastoletan ditugu gure esperantzak ezartzen bi arrazioengatik:

- Mementuan sistema bakarra baita egiazko elebitasuna segurtatzen duena.

- Ikastolak azkartuz joatean irakaskuntzan parte hartzen duten beste erakundeak behartuak izanen bait dira indar gehiagoren egiterat euskararen alde. Zeren argi eta garbi

bait dugu gela elebidunak sortu direla ikastolengatik, ez erraiteko ikastolei esker. Alde batetik, dudarik gabe, haien kontra joateko bainan ere Pariseko gobernuak ez bait zitekeen deus egin gabe egon Iparraldeko populuak euskarari dion atxekimenduaren aitzinean (SIADECOr en inkestak argi utzi du).

Duda izpirik gabe EMA ikastolen alde agertzen da eta baezpadakoa zaio Iparraldeko haur guztiek euskaraz ikasteko aukera ukan dezaten, hau bait da gure hizkuntza nazionala.

KOMUNIKABIDEETAN

- *Prensa*. Hor ere euskara arrunt baztertua da. Euskara hutsezko aldizkari bat baizik ez da (*Herria*, katolikoa) eta horretaz aparte publikazio abertzaletan erabilia da, guti edo aski (*Ekaitza*, *Enbata*, *Herriz Herri*, *Bizi Hatsa* eta abar).

- *Irratia*. Iparraldean hiru irrati libre badira euskara komunikazio-tresna bezala erabiltzen dutenak (*Gure Irratia-k* eta *Irulegiko Irratia-k* dena euskaraz egiten dute eta *Xiberoko Botza-k* denbora gehiena).

Irrati publikoetan bat baizik ez da (*Radio France Pays Basque*) euskarazko emankizunak hedatzen dituenak (or en bat eta erdi nonbait han egunero).

- *Telebista*. Sail horretatik erran daiteke Euskara osoki baztertua dela. Zenbait urtez, bi igande guttiz, oren erdiko emankizuna zabaldu ondoan (eta euskarararen ikasteko metodo bat interes eta eraginkortasun gutikoa zenbait hila-betez) gaur egun ikus daitezkeen euskarazko emankizunak, Euskal Telebistakoak dira, eta oraino, kostaldean bakarrik. Jakin behar da, bestalde, orain dela guti, Ikus-Entzuneko Goi Batzordeak debekatu duela Euskal Telebista Iparralde guztirat hedatzea, barnekaldeko hautetsiek eskatu zuten reemitidora baten instalatzea.

ADMINISTRAZIOAN

Deus guti errateko hor ere, ez bada gure hizkuntzak ez duela lekurik batere.

Nahiz bulego eta etxe ofizialetan euskaraz mintzatzea arrunt debekaturik ez den, erran behar da paper eta ekintza administratibo guztiak erdaraz egiterat bortxatuak gar ela, legez.

Ohar daitekeen bezala, Iparraldean gure hizkuntza oso bortizki zangopilatzen du estatu frantsesak. Gutienezko eskubideak ere ez dizkio ezagutzen.

Egoera latz eta kezkarri honen aitzinean, Ezkerreko Mugimendu Abertzaleak proposatzen du Iparraldeko hiru probintzia historikoak lurralde antolaketa berri batean bilduak izan daitezen. *Iparraldeko Biltzarra* deitzen dugu.

Egitura politiko eta administratibo horrek gure nortasunaren zaintzeko beharrezkoak diren konpetentziak ukan beharko ditu (bereziki hezkuntza-mailan) eta euskara hizkuntza ofiziala izanen da.

Bistan da, Institutio horrek berreuskalduntze-plangintza orokor bat apailatu beharko duela lehenbailehen.

HEGOALDEKO EGOERA

Bigarren galderari erantzun bat emateko, aitortu behar dugu ez dakigula zehazki zer hizkuntz planteamendu duen alderdi bakoitzak eta, beraz, haien ekintzak, jokamoldeak aztertzen entseiatuko gara. Orokorki mintzatzeko iruditzen zaigu egokia dela hartzea Hegoaldea dagoen bezala, administratiboki erran nahi bait da, bi zatitan banatua. Gainerat, eskualde bakoitzak arrunt jokamolde desberdinak baditu.

KOMUNITATE AUTONOMOAN

Lehen begiradan irudi badu ere Euskararen aldeko politika bat eramana dela hor, gauzak ez dira hain argi.

Bistan da, lehenik EAJ aipatu behar dugu ber eziki, azken hamar urte hauetan bera boterean egon bait da, eta ondorioz, hark duelako hizkuntz politika baten eramateko ahalak izan.

Halabainan, Eusko Jaurlaritza ez da beti argi izan eta batzuetan erran daiteke euskararen kontra joan dela. Aski da aipatzea AEKK ukan dituen arazoak (eta oraino dituenak Korrikarekin adibidez) edo ikastolenak. Laburtzeko, euskararen interesak kontutan hartu gabe, herrikoiak direlakoan edo beste kolore politikoak izateagatik, gure hizkuntzar en aldeko iniziatiba batzuk traba gaitzak ukan dituzte subentzionatuak izateko edo sare publiko batean sartzeko. Biziki damugarria zaigu hori.

Bestalde onartu behar da Euskara Hizkuntza Ofiziala bihurtu dela Komunitateko hiru probintzietan.

Horrek bi gogoeten egiterat bultzatzen gaitu:

- Euskadik zazpi probintzi ditu, eta beraz, beste laueta euskara osoki edo parte, bazterturik gelditzen da.

- Galtzeko arriskutan hizkuntza bati *ofizial* bilakatzea mesedegarria bazaio ere hori ez da dena. Hor dugu fr oga Irlandan (irlandera hizkuntz ofiziala da baina eskualde tiki batean baizik ez da erabilia komunikazio-tresna bezala).

Boterean den alderdiak erantzukizun handi bat badu, eta irudi zaigu Hegoaldean honek ez duela aski indarrrik egi-ten euskara erdararen mailarat heltzeko. Nola onar daiteke adibidez ETB-1ean euskarazko pelikulak erdaraz azpitu-
tuak izatea?

Anitz indar gehiago egin behar da, menperaturik dagoen hizkuntza menperatzailearen heinerat ailegatzeko.

Egia da, EAJk PSOerekin osatu duela gobernu eta azken honek egin ahal guztiak egin, egiten eta eginen dituela euskararen kontra.

Harekin batean, gure iduriko euskararen etsaiak dira alderdi espainolista guztiak (PSOE, CDS, PP, UA, EE), batzuek ezezkoa erraten badute ere.

Euskararen aldean sailka genitzake EAJ, EA eta HB. Azken honek duela, gure ustez, proposamen egokiena egiten erraten duelarik euskarak lehen-lehen lekua behar lukeela euskaldunen eguneroko bizitzan, haien arteko egiazko komu nikazio-tresna bilakatzeko. Kontutan hartuz, bistan da, zein lekutan garen: leku euskaldun batean edo aspaldidanik euskara galdu duen eskualde batean.

NAFARROAN

Euskararen egoera hor ere, Iparraldean bezalatsu, latza da. Ikusiz gainerat mementu honetan eta, zorigaitzez, oraino bulta baterako gobernuan diren alderdiek arrunt ukatzen dutela euskara Nafarroa guztiko hizkuntza historikoa dela.

Ondorioz, onartezina zaigun zatiketa bat inposatu diote Nafarroari eskualde bat euskararik gabe atxiki (garbia?) nahi balute bezala, santuario baten gisan.

Komunitate autonomoan aurkitzen diren alderdi berak badira Nafarroan (UPNez gain) baina PSOE eta UPN dira jaun eta jabe.

Euskadiko politika mailan, aitortu behar da Hegoaldeko alderdiek axola guti dutela Iparraldez.

Beren burua ez-abertzale daukatenek, erran daiteke axolarik batere ez dutela, haientzat Euskal Herria bitan zatikatzen duen muga hori betikoa bait da eta ez dutelakotz inondik ere zalantzan ezartzen. Alderdi abertzale guztien ikuspegiak, orain dela guti, Iparraldea kontutan hartzen du.

Aitortu behar dugu interes hori gauza berritsu bat dela eta jokamolde horiek sukurtsalistak direla erran dezakegu ere.

Halabainan, onartzen dute betidanik Iparraldea badela, eta Euskadiren parte bat dela.

Alderdi bakoitza bere sailean, bere alorrean, entseiatzen da ttanttoak ezartzen Iparraldean, adarrak sortuz, bere interesak defendatzeko: HBk Euskal Batasunarekin, EAk Iparraldeko EArekin, EAJk Iparraldeko PNVrekin.

Iparraldea erabili nahi dute lehenik beren onerako, nork sostengu-talde bat sortzeko, nork naturaren kontrako aliantzak bultzatzeko (Iparraldea esperientzi-leku bihurtuz), nork itxura abertzaleago batez janzteko.

Azkenean Iparraldearen interes bereziak luzaz baztertuak izan dira. Halabainan, irudi luke, Iparraldeko abertzaleek erakusten duten heldutasunari esker, bakarrik Iparraldekoa den abertzale mugimeduaren lanari esker ikuspegi horiek aldatzekotan direla.